

TỰ DO NHƯ KHÔNG KHÍ (1)

(Tập Ghi)

Sáng thứ Tư, April 24. 2019, ôm cây violon được gần hai tiếng đồng hồ, bỗng nghĩ tới Phan Diên nên ngưng đàn, ngồi vào laptop, viết những giòng này. Chỉ cần *so với* Phan Diên (khoan nói tới kẻ khác), đã thấy rõ ràng tôi MAY hơn anh rất nhiều ở hai chữ Tự Do.

Bất cứ ai cũng có thể đánh vắn ra bằng miệng từ ngữ ấy, nhưng thật chẳng mấy ai nắm rõ được ý nghĩa sâu thẳm của nó, nhất là với những người mang tâm hồn nghệ sĩ.

Năm 2004, sống đơn độc với mẹ già và Âu Cơ, một buổi bò dài người ra trên sàn gỗ, chung quanh là những quyển sách, tôi cúi mắt thật sát trên quyển tự điển Grand Larousse chữ nhỏ xíu để tìm cái tên ai đó đang cần cho một bài viết Tài Hoa Mệnh Bạc. Thốt nhiên ngẩn ra trong nỗi rung động dào dạt, tôi bật miệng kêu:

“Tự do! Ôi, Tự do! Cảm ơn TNH đã trả lại cho tôi sự cô đơn!”

Lại nghĩ:

“Nếu bây giờ còn sống đời chồng vợ, làm sao tôi có thể thực hiện điều ‘bò dài người ra’ ấy? Tôi phải đi nấu ăn, phải giặt giũ, phải dọn dẹp nhà cửa, hoặc ít ra phải tự làm đẹp để TNH khỏi chán!”

Tự do là như thế.

Ở với Mẹ già và Âu Cơ, tôi vẫn chu toàn mọi thực tế cần thiết nhưng tất cả đều *xuất phát từ tình thương* và rõ ràng trong tâm tư *không có sự bắt buộc hay miễn cưỡng giữ gìn ý tứ*. Tôi “không sợ” hai người này phiền lòng nếu tôi có *“bò hay nằm, hoặc đứng im tại chỗ”*. Tình thương đáp trả của họ dành cho đã làm nên điều ấy.

(Đó là nói khi Âu Cơ còn nhỏ, chứ bây giờ lấy chồng rồi thì vấn đề khác hẳn: *ngay cả nơi cư ngụ của vợ chồng nó tôi cũng không dám bèn mảng, nói gì bò hay nằm!?*)

*

**

Mùa hè 2013, cùng Âu Cơ về Dalat, cư ngụ hai tháng trong căn nhà của mẹ Mỹ Vân ở Cam Ly.

Một đêm, tại một quán café trên dốc Minh Mạng ngồi cùng đám nhỏ và anh Phùng Kim Ngọc (một năm trước đó, bé Nga, con gái út anh, đã chết), tôi nghe anh đề nghị:

“Anh muốn mời tất cả cùng đến Duy Tân uống café, em đàn cho bạn bè nghe? Anh thèm nghe lại tiếng violon của em!”

Anh thêm:

“Duy Tân của chúng mình trước 1975 giờ đổi tên là Cung Đàn Xưa, một quán nhạc hát cho nhau nghe; sân khấu vẫn còn nhưng sàn nhảy đã đẹp. Cô Hồng, học trò anh đang làm chủ.”

Tôi khựng một giây:

“Cái laptop và cây violon là hai vật bất ly thân của em. Từ Mỹ về VN hai tháng cũng mang nó theo. Nhưng em đang để đàn ở Sài Gòn.”

Rồi hỏi:

“Anh vừa bảo ‘*muốn nghe lại tiếng violon của em*’?”

Anh gật, đôi mắt rơm rớm.

Tôi quay qua đám nhỏ:

“Đứa nào tình nguyện đạp xe đò khuya nay về Sài Gòn lấy cây violon, xong đạp ngược xe đò về Dalat để tối mai cô có đàn đàn cho bác Ngọc nghe tại Duy Tân?”

Lộ đưa tay:

“Con.”

Thế là gọi ngay cho Vân San ở Sài Gòn, bảo đem violon ra bên xe đò Thành Bưởi lúc 5 giờ sáng để Lộ mang về Dalat cho tôi.

Đêm kế tiếp, cả đám độ hơn chục người kéo đến Duy Tân.

Thoạt vén tấm màn, đặt chân lên vùng tranh tối tranh sáng, tôi thốt nhói lòng cảm động.

Trong đời có những phút giây bất chợt khiến con người rơi nhanh vào trạng thái vừa hạnh phúc lẫn cùng đau khổ cao độ. Đêm ấy tôi là như vậy.

Đứng lặng hồi lâu nhìn chỗ này chỗ nọ mà hình dung vũng không gian mấy mươi năm cũ... Thấy chẳng đổi thay bao nhiêu ngoại trừ cái sàn nhảy giờ bị kê kín mít các hàng ghế dựa, trông vừa buồn bã vừa thô kệch quê mùa.

Trái tim tôi thất lại, KHÔNG MUỐN nhìn nhận “*kỷ niệm đã tan biến hết*” lại cũng như KHÔNG THỂ chối rằng “*tất cả đã hoàn toàn trôi vào Dĩ Vãng xa xăm!*”

Dù vậy, trong trí vẫn vẽ hình thật nhanh những hình ảnh vô cùng quen thuộc.

Đây là cái quây bar mỗi đêm anh Triệu Trung Tiên vẫn đến ngồi trên ghế cao, lắng nghe và chiêm ngưỡng ban nhạc... Kia là sân khấu, góc trái có anh Phùng Kim Ngọc ngồi ở piano, góc phải là giàn trống của anh Trâm, cạnh bên là Dũng Dalat ôm cây guitare basse, ở giữa phía sau là giàn keyboard của anh Hồng Việt Cộng, phía trái mặt tiền là vị trí anh Lưu Chánh Quỳnh trompette, chính giữa sân khấu là chỗ đứng của ca sĩ hay của tôi, tay violon solo.

Tôi thốt rùng mình rung động, không tưởng tượng ra nỗi sự đau khổ của anh Ngọc cao đến thế nào khi trở lại nơi đây sau tháng 4. 1975... Phần tôi, suốt bao nhiêu vụ hè Dalat mà chưa một lần tìm đến các vũ trường, nhất là Duy Tân. Tôi sợ... Và chạy trốn kỷ niệm hay chạy trốn chính nỗi đau đốn trong trái tim mình?

Đêm ấy, đứng trên sân khấu, đứng ngay vị trí cũ mấy chục năm xưa, nhìn thẳng xuống một bàn dài có sự hiện diện của anh Ngọc và đám bạn, tôi nói:

“38 năm xưa, nơi đây là vũ trường Duy Tân; đêm đêm, có những người bạn tôi phơi trải tiếng lòng qua âm nhạc. 38 năm sau, tôi trở lại với nỗi ngậm ngùi vô hạn. Các bạn tôi, có người đã xa xôi chân trời, có người đã ra đi không về. Chỉ mỗi anh bạn thân đang ngồi dưới kia (tôi gơ cây archet về phía anh Ngọc) là còn hiện hữu tại Dalat. Tôi xin mượn sân khấu này để gửi đến anh tấm lòng của tôi, cùng anh tưởng nhớ lại những người bạn ngày xưa...”

Thế rồi bản nhạc Nửa Hồn Thương Đau được tấu lên với chỉ một tay guitare và một tay keyboard chạy ngón đệm theo.

*

* *

(Tôi nghĩ rằng mình đang bị lạc đề khi đắm trí nhớ trong kỷ niệm... Nên thôi! Đang viết về chủ đề Tự Do mà!)

Tay guitare đệm cho tôi tên Nhi, người Bắc, khoảng ngoài 30 tuổi, dáng cục mịch chẳng chút nghệ sĩ nhưng giọng đàn khá ngọt, nhịp vững. Khi tấu xong hai bản nhạc, tôi quay qua cảm ơn cậu, thấy cậu đứng lên cúi đầu chào đáp trả rất lễ độ, vẻ khiêm nhường cung kính. Ngay buổi đó, tôi đã thấy quý tính cách ấy của cậu (so với cái vẻ xác láo kiêu ngạo của tay keyboard tên Hiệp kia).

Một buổi cậu chở anh Ngọc đến căn nhà Cam Ly thăm tôi.

Trong cuộc café tại chỗ với đám đông bạn hữu, tôi hỏi cậu làm gì ban ngày thì nghe đáp:

“Ban ngày con chạy xe ôm. Nhà nghèo quá nên phải làm việc quần quật, có khi kiếm được chút thì giờ rảnh ngồi gảy cây guitare thôi thì vợ lại sai đi mua nước mắm, hết cả hứng thú âm nhạc.”

Mọi người cười ồ. Còn tôi lại thấy vô cùng xót xa cho cậu.

Lại nghe cậu kể:

“Bởi vì thèm đàn quá nên con xin đến làm ở Cung Đàn Xưa, chấp nhận lương thấp, cốt chỉ được cầm lên cây guitare tốt của quán cô Hồng. Cũng nhờ vậy mới được dịp đệm theo tiếng violon tuyệt diệu của cô.”

Tôi hỏi lại:

“Con đàn hay như vậy mà lại không có guitare tốt? Con nói thật?”

Nhi gật:

“Thật cô ạ. Trước nay con vẫn thềm một cây guitare riêng cho mình, chạy xe ôm buổi nào kha khá lại bỏ vào ống ít chực để dành. Chiều nào trước khi về nhà tắm rửa chuẩn bị đến quán cô Hồng, con cũng đi qua cửa hàng bán đàn, nhìn cây guitare mơ ước cho đỡ nhớ.”

Thật lòng tôi kinh ngạc theo sự khám phá ấy.

Tôi hỏi:

“Một cây guitare tốt đáng giá bao nhiêu?”

Nhi nói ra một con số triệu (VN), lại nghe Tuyên chuyển đổi chưa đầy 250 dollars.

Thế là móc trong ví ra 250 dollars, đưa Nhi, tôi nói:

“Cô tặng con cây guitare mơ ước. Mong sau này con sẽ nhờ đó mà trở nên một guitariste thành thực.”

Hẳn nhiên là sự ngỡ ngàng pha lẫn vui mừng...

Câu chuyện về Nhi chấm dứt nơi đây. Sau mùa hè đó, tôi không một lần gặp lại cậu nhưng lòng vẫn thầm cầu chúc cậu đạt được sự tự do trong âm nhạc để không còn cái chuyện “*bị vợ kêu đi mua nước mắm*” hoặc chuyện “*chấp nhận mức lương tâm thường để có dịp được cầm lên cây guitare tốt*” của người ta!

Tôi là một tay violoniste, lại là nhà văn, nên RẤT HIẾU những gì cậu nói.

Tôi lại lạc đề nữa rồi!

Nhớ lại sáng nay giờ bản *Concerto en Ré Majeur pour violon* của Beethoven ra thử, chơi được phần *introduction* tóm gọn của giàn nhạc lẫn đoạn thứ nhất phần *Allegro* của *soloiste*, thêm nữa là đoạn cuối có note Ré kết thúc nằm ở *Septième position*, tôi mừng quá! (Do đó tâm trí có phần lộn xộn!). Không chỉ là mừng bởi sự “quay về” của người Âm Nhạc thôi mà còn mừng theo sự tự do trên quý rất cần thiết cho một nghệ sĩ mà tôi LUÔN LUÔN đạt được.

Tuy nhiên, ngẫm kỹ, “sự tự do” nói trên không phải tự dung mà có. Trái lại, phải đánh đổi biết bao thứ quan trọng bình thường trong cuộc sống con người mới mong tìm thấy được.

Nếu có dùng chữ “may mắn” ở đây thì phải nên viết:

“Tôi may mắn vì CÓ ĐƯỢC cá chất DÁM sống thật, dám ĐÁNH ĐỔI những điều tâm thường để nhận lấy Tự Do.”

*

**

Đọc trong Cổ Học Tinh Hoa một bài ngắn trước khi kết bút:

KHỔ THÂN LÀM VIỆC NGHĨA

Mặc Tử là người ở nước Lỗ, sang Tề, qua nhà người bạn cũ, vào chơi. Người bạn bảo Mặc Tử rằng:

“Bây giờ thiên hạ ai còn thiết đến việc nghĩa, một mình ông tự khổ thân để làm việc nghĩa thì có thắm vào đâu! Thà thôi đi có hơn không?”

Mặc Tử đáp:

“Có người, nhà mười đừa con, một đừa cày chín đừa ngồi ăn không thì đừa cày chẳng nên cày chăm cày hơn lên ư? Tại sao thế? Tại đừa ăn không thì nhiều, đừa đi cày thì ít. Bây giờ thiên hạ chẳng ai chịu làm việc nghĩa thì ông phải biết khuyên tôi cày làm lắm mới phải, có đâu lại ngăn tôi như thế?”

(Mặc Tử).

Lời Bàn:

Trong khi nhân tâm thế đạo suy đồi, mình là người còn đứng vững được thì sao lại chịu suy đồi với thiên hạ cho cùng trôi một loạt? Nếu ai cũng như thế cả thì còn đâu là người cảnh tỉnh được kẻ u mê để duy trì lấy nhân tâm thế đạo? Cho nên những người có chí thì dù ở vào cái thời biến loạn đến đâu cũng không chịu đắm đuối vào cái bất nghĩa, chẳng khác nào cây tùng cây bách mùa đông sương tuyết vẫn xanh tươi; hay như con gà trống mưa gió tối tăm vẫn gáy. Những bậc ấy chẳng những thế, lại còn đem bao nhiêu tinh lực tâm trí ra để cố gắng giữ lấy phong hóa mà dìu dắt, đưa đường cho những kẻ đắm đuối u mê.

Như Mặc Tử đây, cho đời là suy biến, coi sự làm việc nghĩa, sự cố động việc nghĩa như chức vụ của mình, thật là người có công với cuộc đời vậy.

□

Trần Thị Bông Giáy.
(Bài viết xong tại San Jose, thứ Tư April 24. 2019 11:50 khuya).

[]
